

Tanzimat¹ dan ve 3 Kasım 2DD2 Seçimleri

Erdal BİLGİUEİR

Toplumsal Sorunlar ve Sosyal
İlişkiler Komisyonu Üyesi

Osmanlı İmparatorluğu • ekonomik gücünün' büyük bir kısmını, işgal ettiği topraklardan aldığı ganimet ve vergilerden oluştururdu Ticari faaliyetleri işgal edilen topraklara koşut artarch. İmparatorluğun toprak kaybı ekonomik gücünün azalmasına, bu gücün azalması yeni toprak kayıplarının çoğalmasına neden oldu. Bu kısır döngü Osmanlı ticaret -yollarının kesilmesiyle sonuçlandı. Bu olumsuzluklara birde iktidarın kötü yönetimi, halkına uyguladığı baskı ve ödenemez vergiler eklenince İmparatorluğun yıkımı daha da hızlandı. Ekonomisi kötüleşen, baskıcı ve adil olmayan her iktidarda olduğu gibi Osmanlı iktidarında da halk ayaklanmaları başladı. 16. yy sonlarında başlayan 17. yy boyunca devam eden Celali İsyanları bu tür bir ayaklanmadır. 16. yy sonlarında gerilemeye başlayan Osmanlı İmparatorluğu iktidarını sürdürebilmek için çıkış yolları aradı. J Bu nedenledir ki gelişen, güçlenen Avrupa devletlerini gözlemeye başladı... Osmanlının böylesi bir çabaya girdiği 17. yy da Avrupa» Ortaçağ skolastik düşüncesi Rönesans ve Reformla geride bırakmış yeni bir çağa, Aydınlanma çağına girmişti. Aydınlanma düşüncesinin temelini usu işler kılma ve yüceltme oluşturur. Bilimde, sanatta, felsefede ve siyasette devrimci gelişmelere yol açan bu düşünce akımının uslu(!) girişimcileri kapitalistleşme sürecine girmede ve geliştirmede fazla gecik-

***Batinm yalnız
teknolojisini »e
doğa bilimlerini
alıp kültür, felsefe,
çoğulca demokratik
düşüncesini
sonsuz dek
dışanda bırakmak
ebette mümkün
olmayacaktı***

medi 1er. 18. yy kapitalistleşme sürecini tamamladığı, iç ve dış sömürünün yaygınlaştığı dönemdir. Avrupa'daki bu değişimin ekonomik nedenlerini algılayamayan Osmanlı 17. yy ve 18. yy da ancak Avrupa'nın sosyal yaşamını taklitle yetindi. 19. yy Kapitalist Avrupa devletlerinin sömürü düzenlerini yaygınlaştırdıkları yıllardır. Bu düzenden Osmanlı İmparatorluğu da nasibini aldı. Büyük borç batağına itilen İmparatorluğun kaynaklarını yönlendirme, bazı vergiler ile gelir kaynaklarını; doğrudan

toplama hakları ellerinden alındı (Düyün-ı Umumiye). Osmanlı kapitalizmi gerçeğini algıladığı yıllarda (Tanzimat dönemi 1839-1876) artık yarı sömürge bir devlet haline gelmişti. Koca bir İmparatorluğu bu duruma düşüren iktidar güçlerine karşı, Osmanlı aydınları arasında yoğun bir muhalefet başladı ve çıkış yolları arandı.. Tanzimat döneminde yoğunlaşan bu muhalefet 3 biçimde ifadesini bulur,

1. Gelenekçi tutucu muhalefet.
2. Bir gurup aydın çevresinde gelişen ve bir gurup Osmanlı büyük bürokratını da içine alan, Sultanı hedefleyen muhalefet.
3. Yukarıdan aşağıya modernleşmenin yarattığı görece kapitalistleşme ve çağdaş burjuva demokrasininin aktarılması temelinde demokratik talep ve hareketlerin baş gösterdiği muhalefet.

Özellikle 2. ve 3 üncü biçimde ifadesini bulan muhalefet 1876 da Kanun-i Esasinin oylanması ile I. Meşrutiyet (Anayasa 1 Monarşi) dönemini başlattı. Anayasal Monarşi çerçevesinde oluşan meclis ancak iki yasama yılı çalıştı. II. Meşrutiyete kadar bir daha da toplanamadı. Liberal 1er surgüne gönderildi. L Meşrutiyeti izleyen II. Abdülhamit dönemi, Tanzimat'la uç veren burjuva-demokratik akımlann bastırılması çabalarını simgeler. Tanzimat reformlarının özünü liberalleşme değil, merkezileşme oluşturduğu ölçüde II. Abdülhamit Tanzimat'ın mirasçısı sayılır. Tanzimat'ın

otoriter modernleşme anlayışı II . Abdülhamit döneminde otoriteyi modernleşmenin önüne çıkarması ile sonuçlandır..Ancak devletin vazgeçilmez gereksinimleri nedeni ile eğitim, hukuk, ekonomik kalkınma alanlarında modernleşme programa alındı ve uygulandı. II. Abdülhamit despotizmi, görelî gelişmelerin mutlakiyet dışı yönleri açılmasını, Panislamizm politikalarıyla önlemeye çalıştı..

Batının yalnız teknolojisini ve doğa bilimlerini alıp kültür,felsefe,çoğulcu demokratik düşüncesini sonsuza dek dışarıda bırakmak elbette mümkün olmayacaktı. Bu nedenle IAbdülhamit'e karşı aydınlar arasında gizli örgütlenmeler yaygınlaştı. 1889 da Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane-de ortaya çıkan İttihat-i Osmani Cemiyeti adlı gizli örgüt İstanbul'da diğer yüksek okullara da yayıldı.Bu örgüt daha sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti adı altında siyasi faaliyetlerini sürdürdü., IAbdülhamit rejiminin kapsamlı bir eleştirisini yapan bu örgüt hafiyelerce tespit edilerek dağıtıldı.Uderleri Paris, Cenevre, Kahire'de yaşayan diğer muhalifler arasına katıldılar,,Sürgündelkl aydınların yurt içindeki muhaliflere sağladıkdan

Osmanlının son dönemlerinde ulusal Mr kapitalizm yaratma düşüncesi, yeni Türk devletinin de benimsediği bir ekonomik model olar: Nitekim izmir İktisat Kongresinde (i923) alınan kararlar bu doğrultudadır

ideolojik malzemeye karşın III, M eşrutiyet(1908), ayrıca askerî öğrencilerle genç subayların bu yeni ideolojik malzemeye sahip çıkmaları, İttihat ve Terakki'nin ülkenin en modern kurumu olan ordu içinde örgütlenmesi sonucu gerçekleşti. V. Mehmet tahta çıkarıldı, Kanun-i Esasi değişikliği ile yasama ve yürütme arasında denge sağlayan bir parlamenter rejim kuruldu (1909).İttihatçılar ilk kez bürokrasi, ordu, eğitimi, hukuk gibi alanların dışına çıkarak 1909 tarihli Teşvik-i Sanayi kanunu ile doğrudan doğruya ekonomiye yöneldiler. Osmanlı aydınının 1908-1913 yılları arasındaki Türkçülük-

ulusçuluk yönündeki açılımı 1912-1913 Balkan Savaşlarının etkisi ile daha da netleşti. Bu yeni açılımı İttihat ve Terakki'nin ekonomik ve siyasal politikalarını derinden etkiledi. 1930'ü yıllarda uygulanan devletçi planlama girişiminin de öncüsü oldu...

Sanayi devrimini geçirmiş Kapitalist-Emperyalist ülkelerle (İngiltere, Rusya, İtalya, Japonya, Amerika) aynı yolla gelişen genç devletlerin (Almanya, Avusturya, Macaristan, Bulgaristan) ve özellikle Almanya'nın büyüyen ekonomisine yeni pazarlar bulma ve yeni nüfus alanları sağlamak istemelerinin sonucu I Dünya Savaşı çıktı.Osmanlının bu savaşta varlığı Emperyalist arzularından kaynaklanmaz. Esas olarak tarihten gelen Osmanlı-Alman dostluğu ve Alman sanayisine olan hayranlık ve güvendir.Bu vesile ile de kaybettiği İmparatorluk topraklarından bir bölümüne tekrar sahip olabileceği düşüncesi vardır.

Dünya Savaşından yenik çıkan Osmanlının elinde kalan toprakları da artık işgal altındadır. Şimdi yeni bir kurtuluş ve kuruluş dönemi başlamıştır. 23 Nisan 1920 de kurulan TBMM Ankara

Hükümeti, Kurtuluş Savaşına^m önderlik eder (1919-1922). 1 Kasım 1922'ye devletin laikleşmesi anlamına gelen hilafetin saltanattan ayrıldığı ve saltanatın kaldırıldığı ilan edildi..29 Ekim 1923 Cumhuriyetin ilan edilmesi ve sonra 1924'te Hilafetin kaldırıldığı duyuruldu.Aynı yıl Diyanet İşleri Reisliği oluşturuldu.Devlet laikleşti Cumhuriyet Hükümeti yeni oluşturduğu bu kurumla İslamî cemaatları kontrol edici ve yönlendirici olabileceğini düşündü..

Sınırlarını anlaşmalarla belirleyen devlet yönetim biçiminin Cumhuriyet olduğunu ve laik bir devlet olduğunu deklere eden Türkiye artık ekonomisini düzenlemek,yönlendirmek durumundadır.Temelde tarıma dayalı ekonomi, büyük ölçüde yabancıların ve azınlıkların denetiminde olan cılız sanayi ve küçük işletmeleri! burjuva sanayisinden çok ticarete yoğunlaşmıştır.Daha çok iç ticaret alanında etkinlik gösteren esnaf niteliği ağır basan yerli burjuvazi ise çok zayıftır. Osmanlının son dönemlerinde ulusal bir kapitalizm yaratma düşüncesi, yeni Türk devletinin de benimsediği bir ekonomik model olur.Nitekim İzmir İktisat Kongresinde (1923) alınan kararlar bu doğrultudadır.Buna göre devletin kişileri zenginleştirecek ortamı ve desteği sağlaması,böylece ortaya çıkacak yeni ulusal burjuvazinin yabancı sermaye ile işbirliği ve ortaklığı içinde sanayileşmeyi sağlaması öngörülür.Bu model 1923-1929 yılları arasında uygulanır.

Kapitalizmin periyodik krizlerinden biri olan 1929 ekonomik bunalımı başladığında TC Dev-

*Kapitalizmin
periyodik
' krizlerinden
M dkm (1929
ekonomik bunalımı
başladığında TC
Devleti, önceleri
ithaf ikameci.
bîr ekonomik
politika fzieşerek
gümrük duvarlarını
- tükseftir.
Krizin giderek
yoğunlaşması
ile daha etkin
önlemler almak
durumunda kalır*

leti, önceleri İthal ikameci bir ekonomik politika izleyerek gümrük duvarlarını» yükseltir... Krizin giderek yoğunlaşması ile daha etkin önlemler almak durumunda kalır. 1917 devriminden! sonra planlı bir ekonomiyle kalkınma yolunda önemli gelişme gösteren SSCB'nin halkçı yaklaşımları genç Cumhuriyete kılavuzluk eder. Önceleri yalnızca korumacı önlemlerle yetinirken sonradan devlet yatırımcı, işletmecisi ve denetleyici olarak ekonomiye egemen olur. Cumhuriyetin ilk yıllarında kutsanan yabancı sermayenin, ne menem bir şey olduğu kısa sürede anlaşılır.Varolan yabancı yatırımları önemli bölümü millileştirir. 1934 de Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı uygulamasına geçilir. 1930-1939 yılları arasında sanayileşme Cumhuriyet döneminin en yüksek büyüme hızına ulaşır.

1929 krizini Türkiye'de olduğu gibi hemen bütün devletler gümrük duvarlarını yükselterek aşmaya çalışırlar.Gümrük duvarlarının yükselmesi kapitalist devletler arasındaki ekonomik rekabeti ve gerginliği daha da artırır, I. Dünya Savaşı ve onu takip eden kriz döneminde Avrupa'da gelişen işçi hareketlerine karşı faşist ve totaliter eğilimler hızla güçlenir. Kapitalist devletler hem kendi bunalımlarını aşmak ve yeni nüfus alanları yaratmak hem de gelişen işçi hareketlerini bastırarak komünizm tehlikesini ve SSCB'yi yok etmek amacıyla II. Dünya Savaşı'nı başlatırlar.

Türkiye, II. Dünya Savaşından uzakta durmayı becerdi iyse de, büyük boyutta askerî harcamalar yapmak zorunda kaldı Bunun ekonomiye getirdiği olumsuzlukları aşmak için Milli Korunma

Kanunu ve Varlık Vergisini çıkardı,. Varlık Vergisi' azınlık burjuvazi sermayesinin, devlet dayatması ile Milli burjuvaziye devra anlamını taşır. Savaş koşullarında yeni vergilerle iyice bunalan halkta devlete (CHP) karşı olumsuz tepkiler yoğunlaşır. II. Dünya Savaşında yok edilmesi düşünülen komünizm düşüncesi ve SSCB"'savaştan daha da güçlü olarak çıkar. Kapitalist dünya da yeni bir ekonomik yapılanmaya yönelir. ABD önderliğindeki yeni kapitalist dünya sisteminde, mal ve sermaye hareketinin önündeki tüm engeller kaldırılır. ABD kökenli sermaye ve krediler, Avrupa ekonomisinin yeniden inşası sürecinde önemli rol oynar. Türkiye'de 1930'dan bu yana uygulanan korumacı sanayileşmeyi sürdürmenin mümkün olmadığını ifade eden CHP içindeki muhalif gurup, bu partiden koparak yeni bir parti (DP) kurar. Bunlara göre, dünyadaki bu yeni kapitalist yapılanmaya uygun olarak iç pazara değil dış pazara yönelik bir sanayi yaklaşımı gerekir.İthalat serbestleştirilmeli, dış yardım ve kredilere, yabancı sermaye yatırımlarına öncelik verilmelidir. 1930-1945 yılları arasındaki bunalımlardan çok olumsuz etkilenen hafk, kurulan by yem partiyi umut olarak gördü ve 1950'de iktidara taşıdı* Kapitalizm hayranı DP, iktidarı sırasında by sistemin sürekli yapısal krizleri ile karşılaşır» Gelişmiş kapitalist sistemferin bile by für krizleri aşmadaki zorlukları düşünülüşünde, DP inin çaresizliği daha da iyi anlaşılabilir. Krizler içinde bunalan iktidar giderek halk desteğini kaybetti. Basına önemli ölçüde sansür uygulayan DP iktidarı asker, sivil bürokrasinin siyasete müdahale alanını daraltan yaklaşımlarıyla, -geleneksel ulusalcı devlet politikalarına aykırı tutumlarıyla da önemli tepki topladı. DP'nin bu tavrı bir anlamda devlet eksenli siyasi alanın sivilleştirilrnest idi.'Buna tepki olarak asker, sivil bürokrat ve CHP sesini biraz daha yükseltti. Ekonomik bunalım ortamına bir de siyasi gerginlik eklenince 27 Mayıs 1960ya Ordu, orta rütbeli subayların ağırlıklı olduğu bir gurupla DP iktidarını devirdi.

Bu dönemde Türkiye yine dış pazardan çok iç pazara dönük bir ithal ikameci ve koruyucu bir dış ticaret politikası izledi. Devlet Planlama

Teşkilatı kuruldu (DPT). 1963ye ilk beş yıllık kalkınma planlaması uygulandı. ABD nüfusu dışında bir Birleşik Avrupa yaratmak isteyen Batı Avrupa ülkelerinin ekonomik işbirliği temelinde Avrupa Ekonomik Topluluğu kuruldu., Türkiye 1963'de Ankara Anlaşması ile (AET)'ye girme sürecini başlattı. Kıbrıs'ta iki toplum arasındaki gerginlik nedeni ile Türkiye, garantör devlet olarak Kıbrıs'a müdahale etmek istedi ise de, ABD başkanı Johnson 1964'de İnönü'ye bir mektup yazarak duruma müdahale etti. 1966ya içeriği açıklanan bu mektupta Johnson askeri yardım amacı ile verilen silahların ABD onayı dışında kullanılamayacağını ifade ediyordu. Bu mektup kamuoyunda Türkiye'nin egemenliğine yapılmış bir müdahale olarak kabul edildi ve büyük tepki gördü. Bu olay, ABD emperyalizmine duyulan öfkeyi daha dila uç noktaya taşıdı.1961 Anayasasıyla özellikle basın üstündeki yasakların kaldırılması, özgür bir tartışma ortamının oluşmasına neden oldu. Sol kavramı sadece akademisyen, aydın, öğrenci çevrelerinde tartışılmıyor, aynı zamanda geniş halk kitleleri arasında da tartışılmaya başlanıyor ve bir sol taban oluşuyordu, 1961 yılında kurulan ve kapitalist olmayan kalkınma yolunu seçen TİR 1965 seçimlerinde 15 Milletvekili ile Parlamento temsil edilen ilk sosyalist parti oluyordu. Türkiye'nin o günkü siyasal-düşünsel ortamından CHP de etkilenecek, ortanın solu sloganı ile sosyal demokrat bir taban üstünde yeni bir yapılanmaya gidecektir. 1968 yılında Amerika ve Avrupa'da yaygınlaşan gençlik-öğrencii hareketleri Türkiye'deki üniversite gençliğini de önemli ölçüde etkiledi.'1968'de üniversitelerde boykot ve işgaller başladı. Bu boykot ve işgaller Üniversite gençliğinin demokratik, akademik ve siyasal düşüncelerinin tartışıldığı birer platform haline dönüştü. Bu tür platformların yaygınlaşması, sosyalist düşüncenin geniş halk kitleleri içinde sempati bulmasından dehşete düşen egemen güçler orduya 12 Mart 1971 Muhtırasını verdirmekte gecikmediler.

Egemen güçler siyasal bilinçlenmenin bedelini, darağacına gönderdikleri üç gence ödettiler. 12 Mart döneminde kamunun görevi, özel

kesimi yaygın özendiriciler " ve sübvansiyonlarla desteklemek olarak belirlendi. 1960lı yıllarda büyük ağırlık taşıyan sosyal hedefler ve programlar bir kenara itildi. 1968'den sonra komşu ülke İran'da petrol gelirlerinin düşüşü ardından Şah, işsizliği ve hayat pahalılığını önlemeye yönelik çok sert tedbirler aldı. Bu baskılardan olumsuz etkilenen esnaf ve tüccarın desteğini alan İran mollaları ile entelektüellerin desteğini alan İran solu Şah'a karşı muhalefetini güçlendirdi. Mollaların Siyasi İslam'ı iktidara getirmek amacıyla 1 a baş vurdukları 11 şma taktikleri ve siyasi manevralardan esinlenen aynı amacı güden bir grup 1970 yılında bir siyasi parti olarak (MNP) Türkiye'de ortaya çıktı. Bu gurup 1973 seçimlerinde tabanını Anadolu'daki orta ve küçük sermaye sınıflı üstüne oturtan MSP adıyla, parlamentoya 48 Milletvekili sokarak sesini biraz daha yükseltme fırsatını buldu. Bu seçimde CHP düzen değişikliği ve siyasi özgürlükler sloganı ile Sosyalistlerin de desteğini alarak güçlendi. 1974'de yapılan Kıbrıs hareketi sonucu oluşan iki toplumlu (Bölge) yapılanma, dünya hakim sisteminin her iki kutbundan da sert eleştirilere muhatap oldu., ABD 1975'te askerî yardımın keserek silahı ambargosu ve ekonomik ambargo uyguladı. Bu tavır ABD hegemonyasının bir kez daha hatırlatılması anlamını taşıyordu. Aynı yıllar patlak veren Petrol! Bunahmi'nin etkisi ile Türkiye Cumhuriyeti, döneminin en ağır ekonomik bunalımını yaşadı. Böylesi bunalımlı ortamlarda istikrarlı hükümetlerden bahsetmek elbette mümkün değildi. 1980 yılına kadar 2. kez Milliyetçi Cephe hükümetleri ile CHP'nin dahil olduğu diğer koalisyon hükümetleri kuruldu. 1971 muhtırası ile törpülense de, 1961 Anayasasının sağladığı özgürlük ortamında gelişen si-

*insan hak ve
özgürlüklerini
hash altına alan,
Siyasi Partiler
Katunu ile
Türk siyasetinin
önünü tıkayan,
demokrasinin
gelişmesini
engelleyen bu
1982 Anayasası
ne yazık ki
günümüzde de
yürürlüktedir*

••• yasal bilinç, toplumda sistem tartışmasını daima gündemde tuttu. Egemen güçlerin rahatsız olduğu böylesi bir tartışma ortamında çeşitli provokasyonlara başvurularak (1 Mayıs Taksim mitingi, 1978 K.Maraş olayı, terör olayları, siyasi cinayetler.), bu bilinçlenmenin durdurulması yoluna gidildi.

12 Eylül 1980 Askeri Darbenin ilk işi partileri, sendikaları kapatmak, liderleri gözaltına almak, mal varlıklarına el koymak oldu. Tüm demokratik kitle ve sivil toplum örgütleri baskı altına alındı. İhtilalin meşruiyet temelini oluşturan terör olayları ve ekonomik krizin aşılması gerekçesi ile 7 Kasım 1982'ye yeni Anayasa halk oyuna sunuldu. Oylama öncesi ihtilal mantığına uygun olarak anayasa aleyhine

görüş belirtmek yasaklandı. Halka baskı ile dikte ettirilen bu anayasa ile birlikte Kenan Evren 7. Cumhurbaşkanı oldu. 1961 Anayasası ile hayata geçen görece özgürlükçü ve sosyal adaletçi düşünüşün önü de tamamen kesilmiş oldu. İnsan hak ve özgürlüklerini baskı altına alan, Siyasi Partiler Kanunu ile Türk siyasetinin önünü tıkayan, demokrasinin gelişmesini engelleyen bu 1982 Anayasası ne yazık ki günümüzde de yürürlüktedir.

1975'de Petrol Krizinin de önemli etkisi olduğu kapitalist sistemin periyodik krizlerinden biri daha yaşanıyor. Bu krizi aşmada yeni yaklaşımlara ihtiyaç vardı. İşte Yeni Dünya Düzeni ve serbest piyasa ekonomisi tartışma ve uygulamaları, bu krizden çıkış yöntemi olarak belirlendi. Uluslararası sermaye güçlerinin daha önce uygulamayı salık verdikleri, gelişmekte olan ülke kalkınma modeli İthal İkameci ekonomiden vazgeçeceklerine serbest piyasa ekonomisi ile kalkınma modeline geçilecekti. Bu geçiş

dayatmak için uluslararası sermayenin borç batağına sokulmuş ülkeleri istedikleri gibi yönlendirebilecekleri Dünya Bankası ve IMF gibi iki önemli enstümmanları vardı. Bu tartışma ve uygu» lamaların başladığı yıllarda İran'da Mollalar Şahı devirmiş, yedeklerine aldıkları! solu da tasfiye ederek 1979'da İran İslam Cumhuriyetini ilan etmişlerdi. Tüm İslam ülkelerine sıçrayabilecek böylesi bir radikal İslam'dan rahatsız olan uluslararası sermaye ve onların gödücüsü ABD, komünizm iğyney batıdan kuşatmak amacıyla, uygulamakta olduğu Yeşil Kuşak projesinde revizyon yaparak ılımlı İslam'dan oluşan bir kuşak projesine geçti. 1933 seçimlerinde iktidara gelen Özal'ın neden serbest piyasa ekonomisi savunucusu ve ılımlı İslamcı olduğu daha da iyi anlaşılabilir. Bir başka deyişle kimlerin özal'ı iktidara taşıdığı açıkça söylenebilir.

1991'de Sovyetlerin dağılması sonrası ABD öncülüğünde tek ve mutlak ekonomik ve siyasal sistem kapitalizmdir propagandası gündeme yerleşti. Buna göre sosyalist-komünist sistem tarihin derinliklerine gömülmüş, tarihin sonu gelmişti. Kapitalist sistemin sonsuza dek tartışmasız mutlak sistem olduğu kabul edilmeliydi. Bu tür zafer çığlıkları atan kapiitalist-emperyalist sistem rakipsiz oluşunun avantajlarını da kullanarak hedefini daha da büyüttü. Hedef Yeni Dünya Düzeni, ABD güdüsünde oluşacak uluslararası sermayenin küresel bir İmparatorluğu idi, istenilen küresel yapılanmalar geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelere çeşitli dayatma yöntemleri ile kabul ettirildi. Türkiye'de bundan nasibini aldı. Çok uluslu şirketler ve onların yerli ortaklarının istemleri doğrultusunda Dünya Bankası ve IMF dayatmaları ile ülkede ekonomi, siyaset ve hukuk alanlarında düzenlemeler yapılarak Yeni

*Cumhuriyet
döneminde
hilafetin, saltanatın
kaldırılmasından
sonra iktidarda
kendilerini ifade
edemeyen dinci
çevre/er, bu
taleplerini halk
içinde örgütlenerek
genişletme,
güçlendirme fırsatını
buldular*

Dünya Düzenine uygun hale getirildi Türkiye böylesi bir genel ortamda 3 Kasım 2002 seçimlerine gitti ve AKP tek başına iktidar oldu.

Osmanlıdan bu yana devletin İslam dîni esaslarına uygun yönetilmesi savı dinci çevrelerin her zaman gündeminde olmuşturBu savın hayata geçmesi ne Osmanlı İmparatorluğunda ne de TC Devleti döneminde mümkün olmamıştır. İmparatorluklar farklı din, dil, etnisite, cemaat vb. guruplardan oluşur. Bunlardan birinin inancı temelinde devlet yönetilmesi esasen İmparatorluk iddiasında olan yönetim için mümkün de

değildir. İktidar, farklı her bir guruba olduğunca eşit uzaklıkta olmalıdır. Osmanlı yönetimi de zorunlu olarak böyle davrandı. İmparatorluk yönetiminde İslami düşünce, Ulemalar sınıfı ile temsil edilmesine ve her zaman kendini ifade etme, muhalefet yapma imkanını bulmasına rağmen Osmanlıya bu düşünce hiçbir zaman iktidar olamamıştı Cumhuriyet döneminde hilafetin, saltanatın kaldırılmasından sonra iktidarda kendilerini ifade edemeyen dinci çevreler, bu taleplerini halk içinde örgütlenerek genişletme, güçlendirme fırsatını buldular. Faaliyetlerini illegal olarak sürdüren siyasal İslam düşüncesi 1971 yılında MNP olarak kendini legalize etti. Türkiye'deki bu siyasal İslam hareketi komşu ülke İran'daki molla hareketi ile zamanlama ve çalışma yöntemleri açısından önemli benzerlikler gösterir. Kurulduktan günümüze birçok kez kapatılan ve yeni isimler altında faaliyet gösteren bu hareket 1979 molla devriminden çok etkilendi. Mollaların yürüttüğü İslam! devrimini ihraç düşüncesi bu düşünceye sahip çıkanlara yapılan ideolojik ve lojistik destek, Türkiye'deki bu hareketin giderek taban bulmasını da sağladı. Esasen Osmanlı'da dantes.imZa'slmo hareket

geleneğinde İran'da olduğu^m gibi aşırı radikal eğilimler ağır basmaz. Bu nedendir ki bu siyasi hareket Hizbullah ve İBDA-C gibi radikal illegal hareketlerle de aralarında mesafe bıraktılar.

İran devriminden sonra ABD hem radikal İslam'ın diğer İslam ülkelerine yayılmasını önlemek hem de komünizm; tehlikesini güneybatıdan kuşatmak için daha önce uygulamaya koyduğu Yeşil Kuşak projesinde revizyon yaparak, ılımlı İslami yönetimler ile kuşatma gibi bir projeyi uygulamaya koyar. Bu anlamda Türkiye'deki Siyasal İslam hareketiyle temsilcileri, siyasi partiler önem taşır. 1983 seçimlerinde bu gerçeği çok iyi kavrayan Özal'ın ANAP'ı ılımlı İslam'ı içine alarak heim iktidarı elde eder, hem de MNP hareketinin önünü keser. 1991'de Sovyetlerin dağılması komünizm tehlikesinin de yok olması anlamına geldiğini düşünen ABD Yeşil Kuşak projesini gündemden kaldırır. Bu yıllarda İran'daki radikal İslam'a karşı toplumdaki önemli muhalefetler yönetimdeki radikal unsurların çözümlenmesine neden olur. Ülkede. 1995 seçimlerinden sonra iktidar ortağı olarak yönetime tırmanabilmiş siyasal İslam düşüncesi, kendilerini demokrat-laik diye tanımlayanların kitlesel hareketleri ve MGK'nın 28 Şubat kararları sonucu iktidarı bırakmak zorunda kalır.

1970'li yıllarda feodal kültürün ağırlıklı olduğu Anadolu'da küçük ve orta sermaye sınıfı üstünde gelişen bu hareketin tabanında, geçen yaklaşık 30 yıl içinde önemli değişiklikler oldu.. Bu zaman aralığında sermaye büyümüş, büyüyen sermayenin önemli bir kısmı sanayiye yönelmiştir.. Feodal kültürün artıkları tamamen yok olmamışsa da burjuva eğilimleri giderek kendini hissettirmeye başlamıştır. Zenginleşmeye bağlı olarak gelişen sosyal talepleri ve sınıfsal çıkarları ifade edecek yeni bir siyasi açılım da şart olmuştur.. İşte MNP geleneğinden gelen AKP bu ihtiyaca karşılık gelen siyasi bir oluşumdur. Bu

*ABD ve AB*den İcazet dan bir partinin devletle de temelde Mr sorunu olamaz* Sorun oha olsa bir uzlaşma meselesidir*

oluşum, Cumhuriyetin kuruluş yıllarından bu yana devlet olanakları ile oluşturulan batı kökenli burjuva sınıfına karşılık Anadolu'da, kendi imkanları ile oluşmakta olan yeni burjuva sınıfının tepkisel bir yapılanması olarak da nitelenebilir. Bu tepkisellik sınıfsal çıkarlarının çatışmasından kaynaklanmaz, önemli ölçüde kültürelidir. Yaşadığınız şu dönem (AKP ister iktidarda isterse iktidardan uzaklaştırılmış olsun] kökenleri ve

zenginlik kaynakları farklı iki burjuvazinin birbirleri ile bütünleşme, kaynaşma sancıları olarak düşünülmelidir. Tanzimat'tan buyana devlet iradesi ve çabası ile kapitalistleşme sürecinde Türkiye ancak bu kadar yol alabilmiştir. Öyle görünüyor ki önümüzdeki birkaç yıl içinde devletin irade ve çabasına bir de bütünleşmiş burjuvazinin gücü eklenecektir,

3 Kasım 2002 Seçimleri

28 Şubat 1997 Kararlarından sonra Siyasal İslam düşünürleri arasında yoğun tartışmalar başladı. Tartışmalar sonucu bu hareketten koparak, kendilerini yenilikçi olarak ifade eden bir gurup AKP'yi kurdu. AKP'nin kuruluş gerekçeleri temelde aşağıda anlatılan] üç biçimde özetlenebilir,

1. Siyasal İslam düşüncesinin, İktidarı ve Devletin tüm kurumlarına ele geçirme gibi bir hedefi olmuştur. Ancak geçen zaman ve tecrübeler sonucu bunun çokta kolay olmadığı fanaatına 'varılmıştır. İç ve dış dinamiklerin, hareketi desteklemeleri için fazlaca nedenleri kalmamıştır» Yakın bir gelecekte Komünizm tehlikesi kalkmış, ABD ve AB şimdilik by hareketten moral desteğini veya hoşgörüsünü geri çekmiştir. Arap Ülkelerinin bu harekete verdikleri maddi ve politik destek ancak arkasında Uluslar Arası Sermaye olduğu zaman bir anlam ifade ettiğinden, bunların

verdikleri desteğinde bir gücü kalmamıştır. Anadolu burjuvazisi, hareketi 30 yıldır finans etmiştir. Bu zaman aralığında kendi kültür yapısında değişiklikler olmuş, dünyayı algılama biçimi de değişmiştir. Daha da önemlisi, harekete sağladıkları finans sonsuza kadar devam edemeyecektir Harcananların tahsil edilme zamanı da gelmelidir. By nedenlerden Devlet-İktidar hedefinden vazgeçilip hedef küçüftülmeü, sadece iktidar olmalı ve iktidar nimetlerinden yararlanılmalıdır.

2. Ülkemizde devlet, batıda olduğu gibi ekonomik yapılanmanın üstüne oturmuş bir kurumsal iradeyi temsil etmez. Aksine batının ekonomik, siyasal, sosyal yapısını hedefleyen bir iradeyi temsil eden kurumdur. Bu irade kendini kapitalist laik, demokrat olarak tanımlar ve ülkeyi bu doğrultuda yönetir, yönlendirir. Devleti oluşturan kurumlardan biri olan Ordunun diğer devlet kurumlarına göre yaptırım gücü her zaman ön planda olmuştur. İl, Meşrutiyetle birlikte bu güç ülkenin ekonomik, siyasal, sosyal yapılanmasında belirleyici irade koymasına karşın 12 Mart 1971'den sonra elini ekonomiden çekerek siyasal ve sosyal konularda düzenleyici dayatmalarını günümüze dek getirmiştir. Tarihten gelen belirli reflekslere ve iddialara sahip böyle güçlü bir kurumla daha uzun zaman çekişmenin yarar sağlamayacağı, Ülkede Orduya rağmen bir şey yapılamayacağı, bu kurumla barışmanın yamsalsal bir öneme haiz olduğu kabul edilmelidir.

3. Ülkede halkın büyük bir bölümü devlet dayatmasıyla olsa da laik-demokratik kimliğe sahip çıkmış, yönünü batıya çevirmiştir. Onları Ortaçağ değerlerine geri döndürmek artık mümkün değildir. Bu kitle Burjuva Demokrasilerinde partileri iktidar yapan veya iktidardan indiren güçtür. 'Seçmen denilen bu güç ile uzlaşmanın, hoş görünmenin, desteğini almanın yolları aranmalıdır.

AKP yasallaştığı günden itibaren kuruluş gerekçelerine uygun çalışmalarına başlar. Uluslararası sermayenin desteğini almak için ABD ve AB ülkelerine ziyaretlerde bulunur. Bundan böyle kapitalist sistemin en hevesli savunucusunun

AKP olacağıının, sistemin tüm kurum (İMF, Dünya Bankası¹, Dünya Ticaret Örgütü, vb.) ve kurallarına harfiyen uyacağı nınara inlisin i verir. ABD ve AB'den icazet alan bir, partinin devletle de temelde bir sorunu olamaz. Sorun olsa olsa bir uzlaşma meselesidir. Devletin laik-demokratik kimliği ile AKP nin gelenekçi-demokrat kimliği bu uzlaşmanın ilk adımıdır.

Ülkede son iki yıl cumhuriyet tarihinin en büyük krizi yaşanılmaktadır. Eməği ile geçinen işçi, memur, köylü, küçük esnaf, açlık veya yoksulluk sınırlarında yaşamaaktadır. Dünyanın hiçbir kapitalist ülkesinde görülemeyecek boyutta İnsan Hakları ihlalleri, yolsuzluk ve yokluk ülkede egemen olmuştur. Durumdan büyük ticarî işletmeciler ve sanayiciler dahi şikayetçidirler. Gerçi bu kesim krizi bahane ederek büyük çapta çalışanlarını işten çıkarmış, geri kalanları ise düşük ücretlerle çalıştırarak krizden kârlı çıkmasını bilmişlerdir. Buna rağmen sosyal bir patlama tehlikesi onların en büyük korkusunu oluşturmuştur. 1971 yılından buyana sürdürülen, toplumun depofitizasyonu çabaları meyvesini vermiş, politik bilinçten yoksunlaşmış halkın sosyalist ve komünist partilerle organik bağları kesilmiştir. 1990'dan sonra sosyal demokrasi sürekli kan kaybetmiş, iktidar olma umudunu merkez sağa kayarak gerçekleştirme yolunu seçmiştir. Gidererek söylemleri birbirleri ile aynılaşan onlarca parti siyaset arenasını doldurmuştur. Sermaye hizmetindeki medya, sistemin kaçınılmaz sonucu olan yoksulluk ve yolsuzluğu gözden kaçırmış, faturayı ülkeyi iyi yönetmedikleri gerekçesiyle birkaç partiye çıkarmış, şaşkın, çaresiz, umutsuz halkı da buna inandırmıştır.

Seçimlerde AKP'nin söylemleri diğer partilerden farklı değildir. Onları farklı kılan tek şey, kendilerine özgü popülist tavırlarıyla, ülkedeki yoksulluk ve yolsuzluğa son verecekleri iddialarına seçmeni inandırmış olmalarıdır. Sonuç olarak 3 Kasım 2002 seçimlerinde seçmen, medyanın söylediği gibi birkaç partiyi sistemin suçlusunu ilan ederek meclis dışında bırakmış, bunların daha da kötü bir versiyonu olan AKP'yi seçim sisteminin de yardımı ile iktidara getirmiştir.